

Μέλισσες

Μαρκογιάννη Μάρθα

Η σημασία των Μελισσών απο την Αρχαιότητα έως σήμερα

Η χρησιμότητα και το όφελος της μέλισσας προς τον άνθρωπο έχει αναγνωριστεί από πολλούς αρχαίους πολιτισμούς. Ιδιαίτερες αναφορές προς την Μέλισσα υπάρχουν σε διάφορους μύθους της αρχαίας Ελλάδας.

Η Μέλισσα στην ελληνική μυθολογία

1) Δίας ο “Μελλιτεύς”

- ❖ Η Ρέα γέννησε τον Δία στο Δικταίο Άντρο, σπήλαιο στην οροσειρά Δίκη της Κρήτης. Έπειτα ανέθεσε την προστασία και την ανατροφή του βρέφους στους Κουρήτες και στις Νύμφες.
- ❖ Η νύμφες Αμάθεια και Μέλισσα, κόρες του Μελισσέα που ήταν Βασιλιάς της Κρήτης, γηραιότερος και αρχηγός των Κουρητών, τάζαν τον Δία με γάλα, και μέλι.
- ❖ Η Μέλισσα ανέθρεψε τον Δία με ιδιαίτερη φροντίδα και ταΐζοντας τον μέλι ώστε να μεγαλώσει γρηγορότερα και να διεκδικήσει την θέση του ανάμεσα στους Θεούς. Ο Δίας αγάπησε το μέλι και μάλιστα ένα από τα ονόματά του είναι “Μελιττεύς” προς τιμήν της τροφού του Μέλισσας. Λέγεται μάλιστα πως οι μέλισσες εναπόθεταν μέλι απευθείας στο στόμα του Δία με την χάρη της Μέλισσας, και από αυτή ονομάστηκε το γνωστό σε όλους μας έντομο, καθώς και όλες οι νύμφες τροφοί του Δία που την διαδέχτηκαν.
- ❖ Όταν ο Κρόνος αντιλήφθηκε τον ρόλο της Μέλισσας στην διάσωση του Δία, εξοργίστηκε και την μεταμόρφωσε σε γεοσκώληκα. Ο Δίας την λυπήθηκε και την μεταμόρφωσε ξανά, αυτή την φορά σε μέλισσα.

2) Μέλισσες: οι ιέρειες της Θεάς Δήμητρας

- ❖ οι ιέρειες της θεάς Δήμητρας αποκαλούνταν Μέλισσες.
- ❖ Κάποτε η ίδια η θεά αποφάσισε να μυήσει προσωπικά στα μυστικά της μια από τις πλέον ευλαβείς ιέρειες της, την γηραιά Μέλισσα
- ❖ . Κάποιες γυναίκες προσπάθησαν να μάθουν τα μυστικά της μυήσεως της Μέλισσας, αλλά αυτή παρέμεινε πιστή στην Δήμητρα και δεν αποκάλυψε τίποτε.
- ❖ Έξαλλες από την ζήλια, δολοφόνησαν την Μέλισσα, διαμελίζοντας την. Όταν το αντιλήφθηκε η Δήμητρα έστειλε λοιμό στις φόνισσες, και από τις σάρκες της Μέλισσας εξαπέλυσε σμήνη μελισσών.
- ❖ Στις θυσίες προς τιμήν της θεάς Δήμητρας, προσέφεραν ταύρους, βόδια, και μέλι.

3) Η κοινωνία των Μελισσών πρότυπο για αυτή των ανθρώπων -Ανακάλυψη μελιού

- ❖ Σύμφωνα με τον μύθο , η νύμφη Μέλισσα πρώτη βρήκε στο δάσος μια κηρήθρα και αφού την γεύτηκε την έβαλε σε νερό και έφτιαξε ένα ποτό.
- ❖ Μοιράστηκε την ανακάλυψή της με τους ανθρώπους και έτσι έγινε προστάτιδα της μέλισσας και οι άνθρωποι έδωσαν στο έντομο το όνομα της νύμφης η οποία τους δίδαξε να τρώνε το μέλι.
- ❖ Σε μια εποχή που οι άνθρωποι συμπεριφέρονταν σαν αγρίμια και αλληλοσπαράζονταν, η Μέλισσα εξευγένισε το πνεύμα τους και τους δίδαξε ταπεινοφροσύνη.
- ❖ Λέγεται μάλιστα πως οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες ανθρώπων εμπνεύστηκαν από την κοινωνία της μέλισσας, διατηρώντας για πολύ καιρό την ιερότητα της μέλισσας και προσδίδοντας σε αυτή ιδιαίτερη αξία.

4) Δαίδαλος και Ίκαρος

Τα φτερά που κατασκεύασε ο Δαίδαλος ήταν απο κερι κηρύθρας μελισσών.

Χρυσές πλάκες με τη Θεά Μέλισσα (ίσως η Άρτεμις),
Κάμειρος Ρόδος 7ος αιώνας π.Χ.

Η μέλισσα στον πολιτισμό της Κρήτης και των Μυκηνών

<https://youtu.be/OzfqJSBUWCI?si=c5kFVdrUhm5zp3vZ>

Το **Χρυσό Κόσμημα των Μαλίων**, γνωστό και ως των μελισσών ή σφηκών, που φιλοξενείται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, είναι διάσημο αρχαιολογικό εύρημα του 1930 από τον Χρυσόλακκο, τον ταφικό περίβολο της νεκρόπολης των Μαλίων, Μάλια Κρήτης.

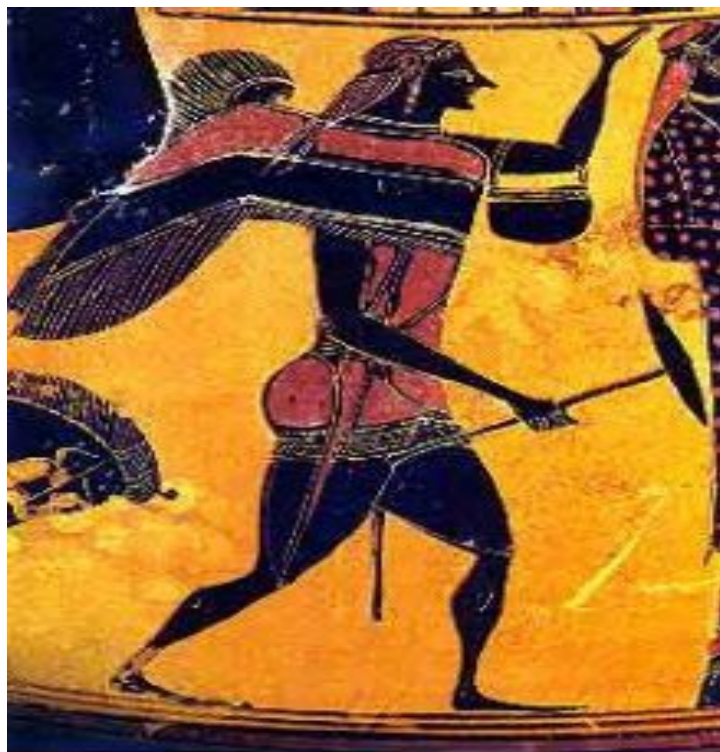

Η Μέλισσα στην κρητική θρησκεία

- ❖ Στην κρητική λατρεία, ο Μελισσεύς είναι δαίμων – προστάτης του οτιδήποτε να κάνει με την μελισσοουργία, συμπεριλαμβανομένης και της παραγωγής μελοίνου (οινοπνευματώδους ποτού από την ζύμωση του μελιού με άλλους χυμούς).
- ❖ Συγγενής θεότητα ήταν ο Αρισταίος («υιός» του Καρύστου ή του Απόλλωνος και της Νύμφης Κυρήνης), που επίσης στην Εύβοια ετιμάτο ως δαίμων – προστάτης της μελισσοουργικής τέχνης.
- ❖ Σύμφωνα με μία ύστερη μυθολογική αφήγηση στον Αρισταίο, ο οποίος χάρισε στους ανθρώπους το μέλι, όπως ο Διόνυσος τον οίνο, οφείλεται η εφεύρεση της κυψέλης, της λινής φόρμας και της τεχνικής του καπνίσματος των μελισσών (το αρχαιότερο έως τώρα σκεύος για το κάπνισμα των μελισσών, έχει βρεθεί στο Σέσκλο (5η χιλιετία π.Χ).

Αρισταίος

- ❖ Ο Ησίοδος και ο Πίνδαρος αναφέρουν ότι ο Αρισταίος, γιος του Απόλλωνα θεού της μουσικής και της αρμονίας, και της Κυρήνης, κόρης του βασιλιά των Λαπιθών Υψέα, ήταν ο εισηγητής της καλλιέργειας των μελισσών, του σταφυλιού και της ελιάς, ο προστάτης των βοσκών και των κυνηγών, θεράπωντα της ιατρικής και της μαντικής.
- ❖ Ο Αρισταίος γεννήθηκε στην Λιβύη και ο Ερμής τον πήρε και τον πήγε στη Γαία και στις Ώρες για να τον αναθρέψουν.
- ❖ Πρώτος σταθμός του Αρισταίου είναι η Κέα όπου δίδαξε τους κατοίκους του νησιού και τη μελισσοκομία.
- ❖ Έτσι, ο Αρισταίος υπήρξε για τους ανθρώπους και μάλιστα για τους κατοίκους της Κέας, ο πρώτος εφευρέτης μιας σειράς από χρήσιμες τέχνες κυριότερη από τις οποίες ήταν η μελισσοκομία.
- ❖ Ο Αρισταίος και η μέλισσα θα γίνουν τα βασικά σύμβολα της Κέας και θα απεικονισθούν στα νομίσματα της Τουλίδας, της Καρθαίας και της Κορησίας.

Σκεύος για κάπνισμα Μελισσών ,Σέσκλο 4500-3300 π.Χ.

- ❖ Η ιερή Μέλισσα αποτυπώθηκε σε **νομίσματα** πολλών πόλεων .
- ❖ Ο Ναός της Θεάς Αφροδίτης στον Έρυκα, της οποίας η αρχιτέκτονα επίσης ονομαζόταν «Μέλισσα», είχε **σχήμα εξαγώνου, κατά μίμηση της κηρύθρας**, ενώ από αυτό ο αριθμός 6, η «εξάς» του Πυθαγόρου, θεωρείτο ιερός αριθμός της συγκεκριμένης Θεάς, ως αριθμός που συμβολίζει το Κάλλος, την Αρμονία και την Ωραιότητα .
- ❖ Η Ελληνική Εθνική Θρησκεία χρησιμοποιούσε και χρησιμοποιεί στις σπονδές της το μέλι δεύτερο σε συχνότητα μετά τον οίνο. Επίσης, οι προσφορές προς τους Θεούς υπό μορφή γλυκών αρτιδίων, λέγονταν «πλακούντες» ή «πέλανοι» και βασικό συστατικό παρασκευής τους ήταν το μέλι (μαζί με άλευρο, λάδι, γάλα, ξηρούς καρπούς, κ.λπ.). Στην αθηναϊκή εορτή των «Αρρηφορίων», προσφέρονταν τόσο στον Ερεχθέα όσο και στην «Εν Κήποις» Θεά Αφροδίτη, ειδικές μελόπιτες, ως αντίδωρο για την ευημερία και μακροζωία της πόλεως και των πολιτών.

Τάφοι, αλλά και σιταποθήκες έχουν βρεθεί σε σχήμα θολωτής κυψέλης. Η Κρήτη ήταν από τα πρώτα μέρη που υπήρξε μελισσοκομία στον Ελλαδικό χώρο, ενώ ήταν γνωστή και θεωρούταν θεόσταλη γνώση, η τεχνική παραγωγής *μελοίνου* (οινοπνευματώδες ποτό από την ζύμωση του μελιού με άλλους χυμούς ή νερό).

Φαγητά των Αρχαίων Ελλήνων με μέλι

Υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες για τον τρόπο που χρησιμοποιούσαν το μέλι στη διατροφή τους, είτε μόνο του, είτε ως ύλη παρασκευής «νωγαλευμάτων» (γλυκών) και διαφόρων σαλτσών.

Αναφέρονται:

- ❖ Σάλτσες από δυνατό ξύδι, καρυκεύματα και μέλι για τα χορταρικά.
- ❖
- ❖ Ο «μυττωτός», πίτα με τυρί, λάδι, μέλι, σκόρδο.
- ❖
- ❖ Το «νωγάλευμα», γλυκό από λιναρόσπορο και μέλι.
- ❖
- ❖ Τηγανίτες, βουτηγμένες στο λάδι και στο μέλι.
- ❖
- ❖ Το «μελίκρατον» (Οδύσσεια Κ-156) κράμα γάλακτος και μελιού.
- ❖
- ❖ Τυρόψωμο από αλεύρι, τρίμματα τυριού και μέλι.

Συμβολισμός Μέλισσας

- ❖ Η μέλισσα είναι σύμβολο της μεθοδικότητας, της εργατικότητας και της γονιμότητας της σκέψης.
- ❖ Η μέλισσα ήταν σύμβολο της παρθενίας της θεάς Άρτεμης. Μέλισσα αποκαλούσαν και τη Σελήνη, προστάτιδα της γέννησης.
- ❖ Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν το μέλι δώρο των θεών ενώ η μέλισσα και το μέλι πρωταγωνιστούν στην ελληνική μυθολογία, στα έθιμα και στις παραδόσεις.
- ❖ Το μέλι έχει υπάρξει σύμβολο γονιμότητας, ευτυχίας, ευζωίας αλλά και έμπνευσης ενώ η μέλισσα έχει χρησιμοποιηθεί ως σύμβολο του αποικισμού, ευημερίας και αφθονίας ανά τους αιώνες.

Οι Μέλισσες στην Αρχαία Αίγυπτο

Σύμφωνα με το μύθο οι μέλισσες και το κερι γεννήθηκαν από τα δάκρυα του θεού – Ήλιου Ρα και η μέλισσα θεωρούνταν οδηγός στο μακρινό ταξίδι για τον άλλο κόσμο.

9.10. Breathing or blowing smoke into a hive. Niuserre's Temple, Abu-Gurob, Dynasty V.

<https://youtu.be/RO5DcoQJzao?si=LhkfeczfOoODBo3N>